

Nejde jen o platy. České školství potřebuje dlouhodobou vizi a vyhodnocování reforem

29.10.2025 - Patricie Martinů | EDUin

Chybějící miliardy v rozpočtu, reforma financování bez předchozí evaluace, nejistota kvůli hrozícímu rozpočtovému provizoriu. A hlavně: absence jasné vize, jak měřit a zlepšovat kvalitu vzdělávání. Experti u Kulatého stolu SKAV a EDUinu diskutovali nejen o tom, kolik peněz české školství potřebuje, ale především, jak je využít pro prosperitu každého žáka.

Podívejte se na záznam debaty Kulatého stolu SKAV a EDUin:

Český vzdělávací systém čelí paradoxní situaci. Na jedné straně politici napříč spektrem deklarují, že vzdělávání je prioritou. Na straně druhé se školy potýkají s chronickou nejistotou financování, absencí vyhodnocování reforem a nejasností ohledně toho, co vlastně znamená kvalitní vzdělávání. Co je třeba změnit, abychom dokázali zaplatit vzdělávací reformy? Jak by měl být vzdělávací systém financován v horizontu 10-20 let, aby byl dlouhodobě udržitelný? Jaká jsou rizika, pokud se nám to nepodaří? V dlouhodobé perspektivě totiž před českým školstvím stojí několik zásadních výzev, které vyžadují nejen peníze, ale především systémové změny.

Navržený rozpočet pro kapitolu školství na rok 2026 počítá s 281,7 miliardami korun. Přes dvě desítky vzdělávacích organizací včetně EDUinu však upozorňují, že pro naplnění všech státních závazků by bylo potřeba minimálně 288,9 miliardy. Tyto prostředky se týkají nejen platů učitelů, ale také školních psychologů, speciálních pedagogů, asistentů v prvních třídách nebo podpory škol se znevýhodněnými žáky. Jde o intervence, které mají podle strategických dokumentů pomoci naplnit potenciál každého žáka. „Nejde jen o objem peněz. Jde o obrovskou míru nejistoty – vedení škol neví do poslední chvíle, jestli na jednotlivé úvazky budou vůbec peníze. Dokonce to nyní vypadá, že to školy nebudou vědět jistě ani v příštím roce,“ upozorňuje ekonom Daniel Münich z IDEA při CERGE-EI.

Velmi pravděpodobné rozpočtové provizorium může podle expertů situaci ještě zkomplikovat. Mohlo by totiž znamenat, že školy dostanou každý měsíc jednu dvanáctinu loňského rozpočtu, bez ohledu na nové závazky státu. „Bude to chaos,“ varuje analytik Václav Korbel z PAQ Research. Problém tkví v tom, že rozpočtové provizorium pracuje s loňskými pravidly, zatímco realita se mezitím změnila. Školy sice budou možná dostávat peníze na pedagogy podle nového systému, současně ale nebudou mít prostředky na školní psychology a speciální pedagogy. Končí totiž projekt Podpora rovných příležitostí (PROP) z evropských fondů, z něhož tyto pozice dosud mnoho škol financovalo.

Klíčové bude, jak se k problému postaví nová vláda. Bude ochotna rychle schválit rozpočet, nebo se provizorium protáhne až do jara? A bude v tomto rozpočtu dost prostoru pro školství, nebo se priority přesunou jinam? Starosta města Svitavy, senátor a krajský zastupitel pro Pardubický kraj David Šimek vidí praktický dopad: „Pro školy by bylo vhodné, aby provizorium skončilo nejpozději na konci března. Většinou ve čtvrtletích dochází k nějakým větším úpravám, případně i třeba v řešení odměn. Je dobré, aby byly nějaké finanční prostředky už vyčleněny, než jenom na základní platy.“

Fixace platů učitelů na 130 procent průměrné mzdy je často prezentována jako klíč k vyššímu zájmu o učitelskou profesi. „Jenže je to záležitost dlouhodobé kvality,“ upozorňuje Münich. „Nikdo nemůže čekat, že když se podaří zvýšit platy na 130 procent, zázračně se zvýší kvalita výuky. Jde o to, kdo do profese chce jít a kdo v ní zůstane.“ Atraktivita učitelství je přitom čím dál větší problém. Podle Národní zprávy šetření TALIS 2024 bylo první volbou pro méně než polovinu současných začínajících

učitelů, což představuje pokles od posledního šetření v roce 2018, a až pětina mladých učitelů do 30 let věku zvažuje úplný odchod z profese. Pedagogický sbor se zároveň obnovuje přibližně třemi procenty ročně, přičemž průměrný věk stoupl od roku 2019 na 47,4 roku a pouze 11 % pedagogů je mladších 30 let. Úplná generační obměna by tak trvala dekády.

Nesmí také zůstat opomenuto 70 tisíc ostatních pedagogických pracovníků, jako jsou vychovatelé, trenéři, asistenti pedagoga a další. Ačkoliv jsou pro fungování škol neméně důležití, meta 130 procent se na jejich platy nakonec nevztahuje.

„Zřejmě se nám ale podaří zastavit několikaletý pokles intenzity financování školství,“ hodnotí situaci Münich. K evropskému průměru se Česko však nadále ani nepřiblíží. Na regionální školství vynakládáme přibližně 2,2 procenta HDP, evropský průměr je kolem tří procent. Země jako Dánsko, Švédsko nebo Norsko investují do základního a středního vzdělávání dokonce přes 3,5 procenta HDP. Podle návrhu střednědobého výhledu státního rozpočtu má přitom objem prostředků regionálního školství v letech 2026 a 2027 stagnovat na úrovni letošního roku.

Reforma financování regionálního školství, která přešla od normativů na žáka k systému takzvaných PHmaxů (maximálního týdenního počtu hodin financovaných ze státního rozpočtu, pozn. red.), přinesla školám benefity v podobě větší předvídatelnosti či možnosti tandemové výuky a dělení tříd. František Dobšík, předseda Českomoravského odborového svazu pracovníků školství, ale i EDUin upozorňují na absenci evaluace této reformy, která na druhou stranu znamenala zvýšené nároky na počet učitelů i na rozpočet škol. Teprve poté by bylo vhodné diskutovat o zavádění dalších úprav.

Ty nastiňuje jeden z bodů hospodářské strategie hnutí ANO, který navrhuje přechod z PHmaxů a systému s výjimkami zpět na jednodušší systém financování na žáka s korekčními koeficienty pro regiony, větší volností ředitelů v alokaci rozpočtu a garancí minimálního rozpočtu na tři roky. „Musíme tyto změny dělat na základě konkrétních informací a analýz, abychom nezanášeli do systému další obrovskou nejistotu, popřípadě nezjistili, že jsou nesprávné,“ podotkl Münich.

Vyhodnocování reforem naráží na zásadní problém, a to, že Česko k tomu nemá potřebná data. Zatímco například Velká Británie po zavedení GDPR začala propojovat informace o pracujících, sociálních dávkách i žácích, u nás takové propojování prozatím nefunguje. Rezort školství ani jiné úřady tak nemohou efektivně spojovat data napříč systémy, což výrazně omezuje možnosti analýz.

Zároveň je nutné evaluovat výsledky žáků – jak se posouvají v matematice a čtenářské gramotnosti, jaké mají socio-emocionální dovednosti či wellbeing, jaké je klima ve škole. To proto, aby školy, kterým se nedaří, mohly dostat cílenou podporu. Od pandemie covidu-19 navíc dramaticky rostou absence i duševní problémy dětí. Je proto třeba čím dál více investovat do školních psychologů a speciálních pedagogů, ale také do vzdělávání učitelů, aby uměli pracovat nejen s didaktikou předmětu, ale i s individuálními potřebami žáků. V tom je klíčový takzvaný identifikátor žáka – systém, který by ukázal, jak se žákovi, který dostal určitou podporu, daří dokončit základní školu, jak přechází mezi školami, pokračuje na střední, případně na vysokou školu. Bez těchto dat není možné efektivně vyhodnocovat intervence.

Debata o financování školství se neustále vrací k základní otázce: bereme vzdělávání jako nutný výdaj, nebo jako investici do budoucna? Experti u kulatého stolu vidí problém v tom, že shoda politiků na cílech Strategie 2030+ je pouze deklarativní a alokované finance na investice tomu neodpovídají. „Pokud skutečně chceme změnu, ať už to je například konkurenceschopnost, kvalitní ředitelé či digitální a další gramotnosti, tak tomu strukturu rozpočtu musíme přizpůsobit,“ shrnul Šimek. Především však školství potřebuje kontinuitu přesahující funkční období vlád a udržitelnost reforem. Permanentní život mezi jednotlivými programovými obdobími, kdy si školy navyknou na určitý standard a pak nevědí, z čeho jej financovat, je pro školství destruktivní.

Diskuze se zúčastnili:

František Dobšík / Českomoravský odborový svaz pracovníků školství

Václav Korbel / PAQ Research

Daniel Münich / IDEA při CERGE-EI

David Šimek / starosta města Svitavy, senátor a krajský zastupitel pro Pardubický kraj

Moderátor:

David Klimeš / novinář a ekonomický komentátor

<https://www.eduin.cz/clanky/nejde-jen-o-platy-ceske-skolstvi-potrebuje-dlouhodobou-vizi-a-vyhodnocovani-reforem>